Дуже кепські підсумки 2023 року: яку виняткову архітектуру втратила Україна через напад окупантів та дії забудовників

Читать на русском

Дуже кепські підсумки 2023 року: яку виняткову архітектуру втратила Україна через напад окупантів та дії забудовників

2023 рік став для України не тільки роком горя та запеклих боїв, але й роком руйнування архітектурної спадщини. І реальні обсяги всього важко уявити.

Лише список пошкоджених через бойові дії об'єктів культурного надбання займає 157 сторінок. При цьому охоронний статус має лише 6% історичної архітектури в Україні, отже, реальних втрат у рази більше, але їх просто не рахують. Дослідник архітектури Семен Широчин у виданні "ЗАБОРОНА" підбиває дуже кепські підсумки 2023 року і пояснює причини знищення багатьох унікальних об'єктів, які часто можна було б урятувати.

Нищення архітектурної спадщини України: причини

Тенденції жахливі. У зоні бойових дій увага суспільства прикута до того, де проходить лінія фронту. Тут украй небезпечно фіксувати руйнування. У тилу діє заборона на публікацію місць прильотів. Більшість пошкоджених та зруйнованих історичних будівель не мають охоронного статусу, через що ймовірність їхньої відбудови в повоєнний час мінімальна. На окупованих територіях нещадно знищується пошкоджена архітектура, що приховує сліди напрямку обстрілів.

Але в архітектурному вимірі є й другий фронт. Забудовники користуються ситуацією та активно руйнують спадщину тилових міст, зокрема Києва. Міська влада виділяє землю під пам'ятками для забудови, з невідомих причин палають старовинні дачі й житлові будинки. Десь починають рити землю екскаватори, очікуючи, що сусідні будівлі самі заваляться.

Нікуди не подівся й факт нерозуміння цінності історичної архітектури. Як і раніше, утеплення фасадів продовжує знищувати видатні твори монументального мистецтва, ремонти руйнують інтер'єри вінтажного дизайну. Але тепер, на фоні військових подій, усе це здобуває значно менше уваги громадськості, ніж раніше.

Російські окупанти знищують Маріуполь

Яскравим прикладом руйнування архітектурної спадщини окупантами є місто Маріуполь. Величезний обсяг знищених через бойові дії у 2022 році будівель усе-таки залишав надію на подальшу відбудову пошкоджених споруд. Але значну їх частину розбирають у 2023 році. Щобільше, на їхньому місці починається нове будівництво, що унеможливлює відновлення архітектурної спадщини, яка була до великої війни.

З одного боку, окупанти нищать свідчення про заподіяну ними шкоду місту. З іншого – в них є свої забудовники, які мають плани збагатитись на відбудові міста, а отже, їм вигідно визнавати пошкоджені будівлі непридатними до відновлення. Традиційно значущість архітектури вони ігнорують.

На місці відомого чотириповерхового будинку з вишуканою вежею і годинником споруджують восьми-дев'ятиповерхове одоробло з величезними вікнами. Тут також буде годинник на фасаді (що, ймовірно, подається як відбудова). Окупанти активно інвестують у житло: ціни на двокімнатну квартиру в новому будинку з годинником продають за $100 тисяч в еквіваленті.

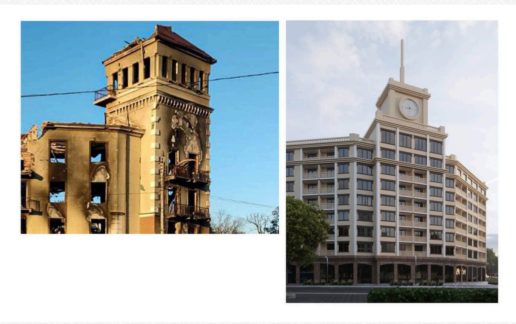

Зруйнований годинник та план «відбудови». Фото надане Семеном Широчиним

На проспекті Нахімова три-чотириповерховий будинок замінили на повністю чотириповерховий. Його також подають як елітний: фасад споруди прикрашено класичним декором. Тобто попри те, що оригінальний будинок можна було відновити, їм вигідніше його зруйнувати, побудувати новий і продати в ньому квартири.

Схоже вчинили з міським залізничним вокзалом, який, попри пошкодження, теоретично можна було відновити. Всередині зберігались мозаїки, що зображували металургів Маріуполя. Натомість вокзал розібрали, а на його місці анонсували… такий самий!

Деякі будівлі окупанти таки «відбудовують», обмежуючись накриттям даху й утепленням фасаду. Це зупиняє руйнівні процеси всередині, але житловими ці будинки не стають — всередині все ті ж порожні стіни.

Вокзал яким він був та план «відбудови». Фото надане Семеном Широчиним

Вокзал яким він був та план «відбудови». Фото надане Семеном Широчиним

Харків, Херсон, Одеса та інші: втрати архітектури через обстріли

Інформації про архітектурні втрати в зоні бойових дій дуже мало, а на фоні військових подій вони значною мірою залишаються поза увагою. А оскільки архітектура цих міст часто недосліджена й неосмислена, вона гине непрославленою, так і не встигнувши набути популярності.

17 липня 2023 року внаслідок російського обстрілу зазнала суттєвих руйнувань костянтинівська школа № 16. Чотириповерхову школу було споруджено 1953 року за проєктом Бориса Ведернікова. Тепер вона потребує суттєвої реконструкції.

23 липня окупанти касетними боєприпасами завдали руйнувань палацу культури в Часовому Яру. Ця будівля, споруджена за проєктом архітектора Яновицького у 1934 році, спочатку мала риси конструктивізму, а в 1950-х набула рис сталінського ампіру. В палаці діяв краєзнавчий музей.

Палац Культури в Часовому Яру. Фото надане Семеном Широчиним

Безліч споруд пошкоджено і знищено в Лисичанську, Бахмуті, Рубіжному. Майже зрівняні з землею Бахмут і Мар'їнка.

Проте відстань від лінії фронту не є гарантією захисту. Ракети й «шахеди» можуть завдати руйнувань по всій території України.

Окупанти постійно б'ють по Запоріжжю, де пошкодили вишуканий житловий будинок робітників заводу «Запоріжсталь» на Соборному проспекті, 151. Оскільки споруда мала охоронний статус, є надія, що їй повернуть оригінальний вигляд. А от 18 жовтня 2023 року ракетою було пошкоджено ще одну виразну будівлю на цьому проспекті — № 44. Будинок робітників абразивного заводу був споруджений у 1955 році за проєктом архітектора Вегмана. Він не має охоронного статусу, отже, його доля під великим питанням.

Будинок на вулиці Соборній, Запоріжжя. Фото надане Семеном Широчиним

Значної шкоди завдав ракетний удар 23 липня по центральній частині Одеси, що віднедавна перебуває в списку Світової спадщини ЮНЕСКО.
Ракета пошкодила будівлю Спасо-Преображенського собору. Хоч це і репліка (оригінальна споруда була знищена у 1936 році), собор є невіддільною частиною образу міста. Разом із храмом постраждала велика кількість пам'яток: вибухом вибито вікна, двері, знищено елементи історичного інтер'єру. Так було з одеським будинком вчених і художнім музеєм. Напередодні річниці заснування музею туди впала ракета, унаслідок чого утворилася величезна вирва й була пошкоджена будівля.

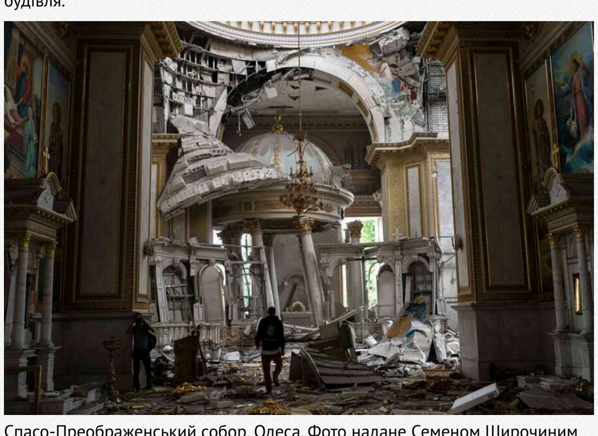

Спасо-Преображенський собор, Одеса. Фото надане Семеном Широчиним

Від руйнівних дій ворога потерпає і звільнений Херсон. 12 лютого росіяни обстріляли концертний зал «Ювілейний», що є модерністською візитівкою міста (архітектори — Григорій Соколовський та Галина Скріпченко). 19 липня влучили у вишуканий неокласичний палац культури, а 12 листопада удару зазнала обласна бібліотека імені Гончара — втрачено безліч книг та оригінальний дизайн інтер'єру. Навчальний корпус херсонського мореходного училища в стилі неокласицизму вже страждав під час Другої світової, але в 1950-х його відновили. Чи відбудують споруду і цього разу?

Концертний зал «Ювілейний», Херсон. Фото надане Семеном Широчиним

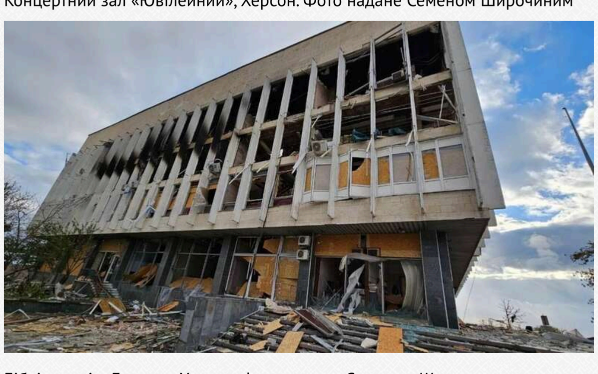

Бібліотека ім. Гончара, Херсон. Фото надане Семеном Широчиним

Серед найбільш постраждалих міст у 2022–2023 роках є Харків. Всього, за оцінками міської влади, зазнали руйнувань 6 тисяч будинків, відновлено лише 200. Деяким навіть не залишають шансу, «добиваючи поранених»: так, наприклад, після обстрілу 3 листопада триповерхова будівля втратила центральну частину фасаду, бічну частину швидко дорозвалили аварійні служби. Чи можна було врятувати хоча б якусь секцію будинку? Закріпити історичну стіну, не дати їй впасти, щоб у майбутньому з повагою до архітектури відновити будинок? Ми вже не знайдемо відповіді на це запитання.

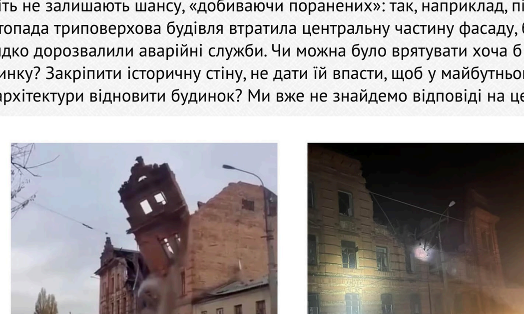

Зруйнований будинок у Харкові. Фото надане Семеном Широчиним

Київ та забудовники

Окрема битва за спадщину розгоряється в Києві. Столиця є найбільш захищеною від ударів з повітря, тому великих руйнувань архітектурної спадщини від обстрілів місто не зазнає. Водночас Київ продовжує бути беззахисним проти дій забудовників.

Київрада перманентно підтримує передачу під забудову земельних ділянок під пам'ятками архітектури. Наприклад, 1 листопада земельна комісія позитивно оцінила реконструкцію пам'ятки архітектури на Прорізній, 25-А (флігель садиби Грубера 1882 року побудови). Забудовники мають плани, зокрема, на:

- Михайлівську, 18 (садиба 1893 року побудови);
- Гончара, 71 (будинок Осипа Родіна, 140-річна пам'ятка архітектури);
- Волоську, 2/21/19 (щойно виявлений об'єкт культурної спадщини, який має 150 років з моменту побудови).

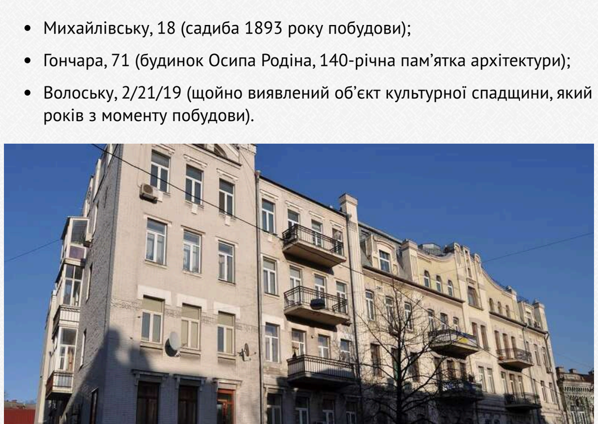

Михайлівська, 18. Київ. Фото: Wikimedia

У 2023 році активізувались підпали покинутих будинків. Усі ці підпали є не випадковостями, а системною діяльністю з пришвидшення їх руйнування. Бо якщо немає будинку, то нема чого захищати. Нікого не дивує, що забудовники вже мають плани нового будівництва на цих ділянках:

- навесні в Пущі-Водиці палала 110-річна дерев'яна дача Едуарда Брадтмана (Юнкерова, 37) — одна з візитівок цієї курортної місцини в київському передмісті;
- 3 серпня — 190-річний будинок першого міського голови Парфенія Дехтерьова на Волоській, 5 (це вже третій підпал цього будинку);
- 28 серпня горіли 190-річні крамарні Євбазу на Дмитрівській, 23 (також не перший підпал);
- 29 листопада горів 88-річний тубдиспансер на Алли Горської, 6, збудований у стилі постконструктивізму як дитячі ясла;
- 1 грудня палала садиба Афіногена Лунєва на Ярославській, 8.

Дача Едуарда Брадтмана, Пуща-Водиця, Київ. Фото надане Семеном Широчиним

На Володимирській, 95/42, впритул до 120-річного Будинку з комахами (пам'ятки культури місцевого значення), проводять незаконні будівельні роботи: споруда просто може сповзти в котлован. Замість будинку № 93 планують нове будівництво, і багато років не втихають спроби звільнити місце: розбиранням даху, створенням фейкового ОСББ тощо.

У деяких випадках забудовникам уже вдається перейти до демонтажу. Зокрема, на Рейтарській, 37-Б почали зносити флігель будівлі Київського повітового земства, зведений у 1913 році за проєктом архітектора Івана Бєляєва. Міські активісти цілодобово чергували й вели активну боротьбу в юридичній площині. В результаті Мінкульт визнав пам'яткою місцевого значення як головну будівлю, так і її ліве крило. А суд наклав арешт на ділянку з забороною проведення будь-яких будівельних робіт. Але такий випадок є винятком, що лише підтверджує правило.

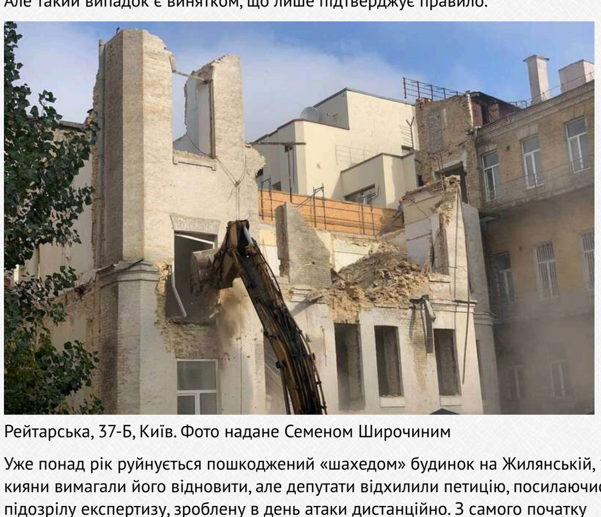

Рейтарська, 37-Б, Київ. Фото надане Семеном Широчиним

Уже понад рік руйнується пошкоджений «шахедом» будинок на Жилянській, 116-А: кияни вимагали його відновити, але депутати відхилили петицію, посилаючись на підозрілу експертизу, зроблену в день атаки дистанційно. З самого початку складається враження, що міська влада прагне дочекатись руйнування будівлі для початку нового будівництва. Зокрема, з незрозумілих причин було затоплено підвал будівлі.

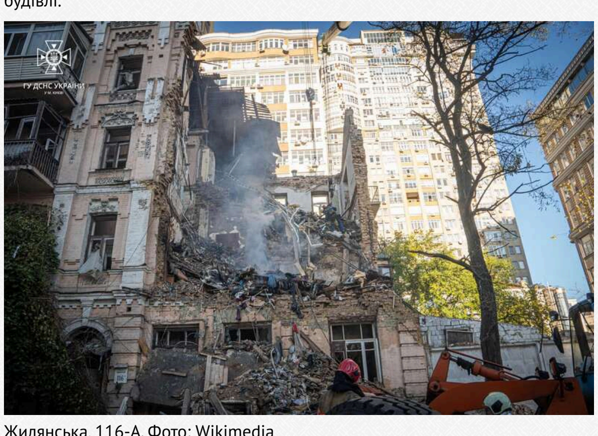

Жилянська, 116-А. Фото: Wikimedia

Окрім дій забудовників, архітектурна спадщина зникає через банальну недбалість і нерозуміння цінності. Частіше за все руйнування монументального мистецтва відбувається через утеплення фасадів. Так, наприклад, у листопаді під час утеплення фасаду Львівського університету безпеки життєдіяльності було знищено унікальну мозаїку площею 430 квадратних метрів, яку створювали протягом трьох років. А в Києві 27 липня мозаїку з пожежниками в пожежній частині ВДНГ зруйнували просто так. Ніхто навіть не зміг пояснити причину.

Оскільки про такі випадки стає відомо лише через скандали, варто очікувати, що справжні масштаби руйнувань значно більші, ніж ми уявляємо.

Теги: Маріуполь Мариуполь Широчин Семен Одеса Одесса Херсон Часов Яр Київ Киев Застройщик Забудовники Напад Росії на Україну Война Війна пам'ятки архітектури архітектура

Сергій Климчук
ОГЛЯДАЧ КРИМІНАЛЬНИХ НОВИН

07 січня 2024 г., 15:15 Переглядів: 3101 Коментарі: 0

Роздрукувати Надіслати товаришу

Коментарі:

comments powered by Disqus

Важливі новини

19.05.2026 Мільярди на крові під маскою меценатства: як власник «Трухи» Володимир Литвин легалізує дубайські ка... #Труха #Аваков #Urban One

13.05.2026 Розшукуваний бізнесмен Борис Ушерович через кіпрсько-іспанський ландромат... #РЖД #Кипр #Кіпр

ЦЕНЗУРА ЯК ОБІЙТИ БЛОКУВАННЯ І ЧИТАТИ НАШ САЙТ

Останні новини

По даті | По переглядам | По коментарям

00:01 Трамп повідомив про кадрові зміни в розвідспільноті США та призначення нового виконувача обов'язків

22 травня 2026 г.

23:58 Окупанти атакували Конотоп дронами: у місті чули вибухи
23:54 Оператора азартних ігор «ОЛЛ СІТІ ГЕЙМС» покарали на 4,3 мільйона гривень через скаргу гравця
23:50 У Києві через сильну зливу величезна фура майже повністю пішла під воду
23:44 У Новоросійську та низці міст Краснодарського краю РФ оголосили загрозу атаки БпЛА, працює ППО
Підписуйтесь на наш канал в Telegram. Оперативно про головне
23:38 Прокуратура не виявила доказів вини Василя Тетері у справі його водія
23:32 Борги на 23 мільйони та затоплені судна: в Одесі продають державне геологічне підприємство
23:26 Суд роз'яснив правила КАС: адвокату Артему Питомцю відмовили у перегляді справи 2021 року через трирічний ліміт
23:20 Звинувачення у конфлікті інтересів: адвокатка з Волині програла суд проти КДКА через скаргу колишнього клієнта
23:14 У Київському ТЦК відреагували на скандал із побиттям ветерана війни Артема Мороза
23:08 «Прямі договори» замість Prozorro: як на Харківщині без торгів розподіляють мільйони на захист енергооб'єктів
23:02 Жінка з немовлям на руках намагалася відбити чоловіка від представників ТЦК
22:56 Україна розраховує на оновлення позиції США та залучення Європи до перемовин, — Зеленський
22:50 Створення злочинної організації та розтрата: перед судом постануть шість фігурантів справи Харківського ОВСЗ
22:45 Ситуація на фронті: сталося 166 боєзіткнень, найбільше штурмів на Покровському та Гуляйпільському напрямках
22:39 США посилюють імміграційні правила: іноземців зобов'яжуть виїхати з країни на час розгляду грин-карти
22:33 У провінції ДР Конго через спалах Еболи обмежили похорони та заборонили ритуали біля покійних
22:27 «Підступи до Донецька стають гарячішими»: батальйон Black Sky спалив військову вантажівку РФ
22:22 У Києві п'яний водій Audi протаранив припарковане авто на Подолі
22:16 Росія розпочала експорт війни: у Малі вперше збили російський «шахед»
22:10 ЗАЕС два місяці живиться лише однією лінією: МАГАТЕ просить про локальне перемир'я для ремонту
22:04 Апеляційні суди залишили в силі 12-річні вироки двом ґвалтівникам неповнолітніх на Кіровоградщині та Дніпропетровщині

Теги новин

COVID-19 агрессия России Атака Війна Война ВСУ Вторжение Дональд Трамп Донбасс ДТП Зеленский ЗСУ Киев Київ коронавирус Коррупция Напад Росії на Україну Нападение России на Украину оккупанты окупанти Порошенко Путин Росія Россия СБУ США Украина Україна ЧП Эпидемия коронавируса

Наші опитування

Чи вірите ви, що Дональд Трамп зможе зупинити війну між Росією та Україною?

2013-2026 © АНТИКОР – національний антикорупційний портал
Реклама на сайті • Наші партнери
Політика конфіденційності

Використання матеріалів сайту дозволено лише за наявності активного гіперпосилання на джерело. Усі права на тексти, зображення, фотографії та відеоматеріали належать їх авторам.

Facebook Twitter YouTube RSS-підписка Email-розсилка Мобільна версія

0.043642